

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.08.2007, sp. zn. 11 Tdo 272/2007, ECLI:CZ:NS:2007:11.TDO.272.2007.1

Číslo: 27/2008

Právní věta: Jestliže alespoň jeden dílčí útok pokračování v trestném činu (§ 89 odst. 3 tr. zák.) byl spáchán za účinnosti nového (pozdějšího) trestního zákona, pak se trestný čin v celém rozsahu pokračování pokládá za spáchaný až po nabytí účinnosti nového (pozdějšího) zákona, a to bez ohledu na skutečnost, zda z hlediska ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. jde o zákon, který je pro pachatele příznivější, či nikoli. Závěr o trestnosti všech dílčích útoků pokračujícího trestného činu podle nového (pozdějšího) zákona však v takovém případě předpokládá, že ta část pokračujícího trestného činu (tzn. některý jeho dílčí útok), k jejímuž spáchání došlo ještě před účinností nového (pozdějšího) zákona, naplňuje zákonné znaky některé skutkové podstaty i podle trestního zákona dřívějšího, účinného v době jejího spáchání (srov. č. 7/1994-I. Sb. rozh. tr.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.08.2007

Spisová značka: 11 Tdo 272/2007

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Časová působnost trestních zákonů, Pokračování v trestném činu

Předpisy: § 16 odst. 1 tr. zák.
§ 89 odst. 3 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněného M. W. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, ze dne 9. 11. 2006, sp. zn. 2 To 484/2006, a rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 24. 7. 2006, sp. zn. 5 T 72/2006, a podle § 265m odst. 1 tr. ř. ve věci znovu rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 24. 7. 2006, sp. zn. 5 T 72/2006, byl obviněný M. W. uznán vinným trestnými činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák., omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. a týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. a byl za to odsouzen podle § 215a odst. 2 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roky a 6 měsíců. Podle § 58 odst. 1 a § 60a odst. 1, 2 tr. zák. byl obviněnému výkon trestu podmíněně odložen

na zkušební dobu v trvání 3 roky a byl nad ním vysloven dohled. Podle § 60a odst. 3 tr. zák. bylo obviněnému uloženo přiměřené omezení, aby se ve zkušební době podmíněného odsouzení zdržel nadměrné konzumace alkoholických nápojů.

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněný M. W. dopustil trestných činů násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák. a omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. tím, že v době nejméně od února 2003 do května 2004 ve společně obývaném bytě v obci U. opakovaně slovně a poté i fyzicky napadal svou matku M. W., které pravidelně po požití alkoholických nápojů nadával „do kurev a starých sviní“, omezoval ji v užívání bytu tím, že když byla poškozená v kuchyni, musela ji opustit a mohla se vrátit zpět až poté, co obviněný odešel, přitom jí vyhrožoval zabitím a křičel na ni takovým způsobem, že se poškozená v několika případech i zhroutila, a ze strachu z přítomnosti obviněného a z toho, že ji opravdu zabije, se zamykala ve své ložnici, kde byla nucena konat i svou potřebu do mísy. Trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. se obviněný dopustil tím, že v době od června 2004 do 22. 3. 2006 ve společně obývaném bytě v obci U. opakovaně slovně i fyzicky napadal svou matku M. W., které pravidelně po požití alkoholických nápojů nadával „do kurev a starých sviní“, omezoval ji v užívání bytu tím, že když poškozená byla v kuchyni, musela ji opustit a mohla se vrátit zpět až poté, co obviněný odešel, přitom jí vyhrožoval zabitím a křičel na ni takovým způsobem, že se poškozená v několika případech i zhroutila, v jednom případě obviněný uchopil poškozenou za vlasy, přičemž jich několik vytrhl, a dále bouchal její hlavou o skříň a nejméně v jednom případě jí vyhrožoval uškrcením se švihadlem v ruce, když poškozená ze strachu z přítomnosti obviněného a z toho, že ji zabije, se uzamykala ve své ložnici, kde byla nucena konat i svou potřebu do mísy.

Proti citovanému rozsudku podal obviněný M. W. odvolání, o němž rozhodl Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesením ze dne 9. 11. 2006, sp. zn. 2 To 484/2006, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Obviněný M. W. podal proti tomuto usnesení odvolacího soudu prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání v rozsahu odpovídajícím výroku o vině i trestu. Uplatnil v něm mimo jiné dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Jeho naplnění spatřuje zejména v tom, že trestní stíhání bylo původně vedeno pro jeden skutek, v němž byl spatřován trestný čin podle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., a později byl rozdělen podle časového hlediska na dva skutky, téměř identicky popsané, z nichž první část jednání od února 2003 do května 2004 byla kvalifikována jako trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák. a omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. Druhý skutek spáchaný po účinnosti příslušné novely trestního zákona, vymezený obdobím od června 2004 do 22. 3. 2006, byl kvalifikován jako trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. S takovým postupem u pokračujícího trestného činu dovolatel nesouhlasí, přičemž upozorňuje na skutečnost, že podle právní nauky i soudní praxe mělo být jeho jednání posouzeno jako jediný trestný čin podle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., a nikoli jako tři trestné činy. Podle názoru obviněného i pro dovolací řízení platí zákaz reformationis in peius, a byla-li část jeho jednání (za dobu od února 2003 do května 2004) již posouzena jako trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák. a omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák., tj. způsobem příznivějším pro obviněného, bude nutno celý skutek (celé jednání od února 2003 do 22. 3. 2006) posoudit v souladu s tímto zákazem jako jeden skutek a dva trestné činy – násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák. a omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák. a případně podle trestní sazby stanovené na druhý z těchto trestných činů zvolit druh a výměru trestu. Dovolatel však i nadále trvá na tom, že se posuzovaného jednání bez ohledu na jeho hmotně právní posouzení nedopustil, a cítí se nevinný. Podle jeho názoru se v uvedeném případě jedná i o otázku jednoty skutku, eventuálně o založení překážky věci rozsouzené, pokud by o

části jednoho skutku bylo již rozhodnuto.

K dovolání obviněného M. W. se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Ve svém vyjádření nesouhlasí s posouzením trestné činnosti obviněného jako dvou oddělených skutků kvalifikovaných jako 3 různé delikty, a to dokonce ve vícečinném souběhu, ačkoli se jednalo o jeden pokračující trestný čin. Státní zástupce považuje za neudržitelný názor, podle něhož skutek, který zakládá pokračující trestný čin, je nutno rozdělit na dvě časová období s ohledem na novelu trestního zákona, která zavedla novou právní kvalifikaci podle § 215a tr. zák., přičemž úsek skutku před účinností této novely byl posouzen podle staré úpravy a zbytek podle úpravy nové. Podle mínění státního zástupce při takto homogenní trestné činnosti páchané po delší dobu může být momentem rozdělujícím jeden skutek na dva pouze sdělení obvinění (§ 12 odst. 11 tr. ř.). Soudy nižších stupňů se tímto nesprávným postupem zřejmě chtěly vyhnout tomu, aby část jednání obviněného kvalifikovaly jako tehdy neexistující trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., ale neuvědomily si, že pokračující trestný čin je dokonán teprve jeho posledním dílčím útokem a tento okamžik je rozhodný pro právní posouzení trestného činu jako celku bez ohledu na to, zda jeho část byla spáchána za účinnosti jiného znění trestního zákona. Státní zástupce se neztotožnil s námitkou dovolatele týkající se výkladu zákazu reformationis in peius. Úvaha dovolatele, podle které by celý skutek (čili oba nesprávně rozdělené skutky jako celek) měl být právně posouzen jako trestné činy podle § 197a tr. zák. a § 231 odst. 1 tr. zák., naráží podle státního zástupce na pravidla právního posuzování pokračujícího trestného činu. V úvahu tedy připadá právní posouzení celého spojeného skutku jen jako trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., které odpovídá výše uvedeným zákonným pravidlům a není ani v rozporu se zákazem reformationis in peius. Podle státního zástupce měl být obviněný správně odsouzen pro jeden skutek (tedy příznivěji) kvalifikovaný jen jako jeden z trestných činů, jimiž už byl uznán vinným (čili nikoli méně příznivě).

Nejvyšší soud jako soud dovolací dospěl ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. mimo jiné k následujícím závěrům.

Tomuto dovolacímu důvodu odpovídá námitka obviněného M. W., podle které byl posuzovaný skutek rozdělen z časového hlediska na dva skutky téměř identicky popsané, z nichž první část jednání od února 2003 do května 2004 byla kvalifikována jako trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák. a omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák., druhá část jednání spáchaná po účinnosti novely trestního zákona provedené zákonem č. 91/2004 Sb. a vymezená obdobím od června 2004 do 22. 3. 2006 byla kvalifikována jako trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. Jak dovolatel v této souvislosti upozorňuje, podle právní nauky i soudní praxe mělo být jeho jednání posouzeno jako jediný trestný čin podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., a nikoli jako tři trestné činy. Jelikož část tohoto jednání (za dobu od února 2003 do května 2004) byla již posouzena jako trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák. a omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák., tj. způsobem příznivějším pro obviněného, je třeba podle názoru obviněného celý skutek (vymezený dobou páchaní od února 2003 do 22. 3. 2006) právně kvalifikovat jen jako jeden skutek a dva trestné činy - násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 tr. zák. a omezování osobní svobody podle § 231 odst. 1 tr. zák.

Nejvyšší soud po podrobném výkladu podmínek pokračování v trestném činu (§ 89 odst. 3 tr. zák.) dospěl k závěru, že podle provedených skutkových zjištění soudu prvního stupně v posuzované věci byly jednáním obviněného v období od února 2003 do 22. 3. 2006 bez jakýchkoli pochybností naplněny všechny znaky jednoho pokračujícího trestného činu.

Obviněný M. W. s poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. učinil předmětem právního posouzení otázku, lze-li kvalifikovat jako určitý pokračující trestný čin i skutek, jehož dílčí

skutky proběhly zčásti před nabytím a zčásti po nabytí účinnosti aplikované trestněprávní úpravy, a to aniž by došlo k porušení ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. o časové působnosti zákona. Tuto otázku již právní teorie i soudní praxe opakovaně řešila (viz např. Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné - I. Obecná část. 5., jubilejní, zcela přepracované vydání. Praha: ASPI, a. s., 2007, s. 94, 95, 138 a 139, resp. Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 148). Vychází se ze skutečnosti, že trestnost činu se zásadně posuzuje podle doby jeho spáchání. U pokračování v trestném činu, které z hlediska trestního práva hmotného tvoří jediný skutek (§ 89 odst. 3 tr. zák.), se za dobu spáchání činu považuje okamžik, kdy byl ukončen poslední dílčí útok, tj. kdy se uskutečnilo poslední jednání, které tvoří s předchozím jednotu. Z toho plyne, že pokračování v trestném činu se posuzuje podle nového, byť i přísnějšího zákona, účinného v době ukončení pokračujícího trestného činu i tehdy, když část skutku (bez ohledu na její rozsah), spadá do doby účinnosti starého trestního zákona, který je pro pachatele příznivější.

Uvedený závěr je ve shodě se stávající soudní judikaturou, podle níž pokračující trestný čin se považuje za spáchaný již za účinnosti nového (tzn. pozdějšího) zákona, pokud alespoň část takového činu (tzn. některý z jeho dílčích útoků) byla spáchána po nabytí účinnosti nového (pozdějšího) zákona. V takovém případě se tedy trestný čin v celém rozsahu pokračování považuje za spáchaný za účinnosti nového, tj. pozdějšího zákona, třebaže jeho část (tj. některé dílčí útoky) proběhla před nabytím účinnosti tohoto nového (pozdějšího) zákona, pokud ovšem toto jednání bylo trestné i podle předchozího zákona (viz rozhodnutí pod č. 7/1994-I. Sb. rozh. tr.).

Jak je z výše uvedeného zřejmé, rozhodnutí napadená dovoláním obviněného M. W. skutečně spočívají na nesprávném právním posouzení skutku a dovolání je v tomto směru důvodné. Nejvyšší soud proto zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 9. 11. 2006, sp. zn. 2 To 484/2006, a zrušil též rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 24. 7. 2006, sp. zn. 5 T 72/2006, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Protože ve věci není potřebné provádět další dokazování a lze rozhodnout na základě skutkového stavu, který byl zjištěn soudem prvního stupně, mohl Nejvyšší soud rozhodnout sám ve věci rozsudkem. Vycházejí z principu, že pokračování v trestném činu je třeba z hlediska trestního práva hmotného považovat za jeden skutek, kvalifikoval celé jednání obviněného M. W. spáchané v době od února 2003 do 22. 3. 2006 jako jeden trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., protože obviněný týral osobu blízkou žijící s ním ve společně obývaném bytě a pokračoval v páčání takového činu po delší dobu. Uvedený závěr není, jak se dovolatel mylně domnívá, v rozporu se zákazem reformationis in peius. V předchozím řízení byl totiž obviněný odsouzen pro 2 skutky, kvalifikované jako 3 úmyslné trestné činy. Správně měl být odsouzen pro 1 skutek, kvalifikovaný jako trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., tj. jako jeden z trestných činů, jehož spácháním již byl uznán vinným. Je tedy zřejmé, že tato změna výroku o vině není v neprospěch obviněného.

V návaznosti na postup podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. a po novém rozhodnutí o vině dovolatele ve smyslu § 265m odst. 1 tr. ř. se dále Nejvyšší soud zabýval okolnostmi rozhodnými pro stanovení druhu a výměry trestu a odůvodnil trest nově uložený obviněnému M. W.